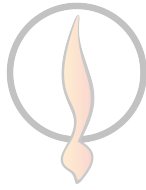

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بنیاد اندیشه
تاسیس ۱۳۸۴

پایدیا؛ فصلنامه‌ای در حوزه‌ٔ دین، فلسفه و فرهنگ

سال اول، شماره ۴۳، خزان و زمستان ۱۳۹۶، ویژه‌آخلاق جنگ و صلح

صاحب‌امتیاز: مؤسسه مطالعات معاصر دین و فلسفه

مدیرمسئول: خلیل صدرا (محمد خلیلی)

سر‌دبیر: دکتر سیدحسن اخلاق

معاون سر‌دبیر: روح‌الله موحدی

اعضای هیئت تحریریه (به ترتیب حروف الفبا): خان‌محمد ابراهیمی غرjestانی،

علی‌محمد احمدی، رضا اکبری، حسین‌داد بیانی (راد)، حسن توسلی، سیدحسین حسینی

فؤاد، غلام‌احیا حسینی، حمیدالله رضازاده، غلام‌رضا رضایی، سیدحسین همایون مصباح،

سیدیحیی موسوی، سیدمهدی موسوی، محمدعلی واعظی

مدیر اجرایی: رضا اکبری

ویراستار و صفحه‌آرا: محمد خاوری

طراح جلد: محمدرضا رحیمی

طرح پشت جلد: تابلوی «دلشورهٔ جنگ داخلی» از سالوادور دالی

- < پایدیا در ویرایش مطالب، آزاد است.
- < استفاده از مطالب پایدیا، تنها با ذکر منبع مجاز است.
- < دیدگاه‌های مطرح‌شده در مقالات، لزوماً بیان‌گر دیدگاه پایدیا نیست.
- < کابل: عزیز عثمانی (۰۰۹۳-۷۷۳۲۰۰۱۵۰)
- < مزارشریف: استاد فضل‌الله قدسی (۰۰۹۳-۷۸۷۶۱۴۷۲۸)
- < هرات: مرتضی رضایی (۰۰۹۳-۷۹۶۰۳۴۳۸۰)
- < قم: علی‌اکبر یعقوبی (۰۰۹۸-۹۳۸۳۴۸۱۵۴۷)
- < اصفهان: سیدمجتبی هاشمی (۰۰۹۸-۹۳۳۶۴۵۱۰۱۹)
- < مشهد: محمدصادق شریفی (۰۰۹۸-۹۳۵۴۶۴۵۵۴۲)
- < تهران: مجتبی جعفری (۰۰۹۸-۹۱۰۲۱۵۷۶۱۸)

بنیاد اندیشه
تاسیس ۱۳۹۴

< دکتر سیت لازار

دیپارتمان فلسفه دانشگاه ملی استرالیا

Email: seth.lazar@anu.edu.au

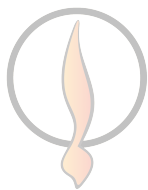
افغانی ۱۵۰

مؤسسه مطالعات معاصر دین و فلسفه

Website: www.Paideia.af
Email: info@paideia.af
Telegram: [@paideia_journal](https://t.me/paideia_journal)

- ۵..... سرمقاله
- ۱۱..... علیه «واقع‌گرایی»
مایکل والزر/ ترجمه مصطفی مقدسی
- ۳۷..... صلح‌گرایی و نظریه اخلاقی
جف مک‌ماهان/ ترجمه غلام‌رضا رضایی و حمید رضازاده
- ۷۳..... نظریه جنگ عادلانه؛ تقابل اصلاح‌گرایان و سنت‌گرایان
سیت لازار / ترجمه روح‌الله موحدی
- ۱۰۷..... اخلاق کُشتن در جنگ
جف مک‌ماهان / ترجمه خلیل صدرا
- ۱۴۳..... ارزیابی نقدهای اصلاح‌گرایان از نظریه جنگ عادلانه
سیت لازار / ترجمه خان‌محمد ابراهیمی غرجستانی
- ۱۶۵..... جنگ و دفاع از خود
دیوید رودین / ترجمه سیدحسین حسینی فؤاد
- ۱۷۵..... خروج عادلانه از جنگ
دالن مالدنورف / ترجمه سیدیحیی موسوی
- ۱۹۷..... عدالت پس از جنگ: نظریه جنگ عادلانه و اصول صلح عادلانه
رابرت ای. ولیامز و دان کادول / ترجمه علی‌محمد احمدی
- ۲۲۱..... کُشتن عادلانه و ناعادلانه؛ مقایسه والزر با سارتر و هایدگر
نالن گرتز / ترجمه علی واعظی
- ۲۴۵..... وقتی جنگ و صلح درهم می‌آمیزد؛ ژئوپلتیک فضاهای خیالی معاصر
ژکی آسیگ / ترجمه بلقیس جعفری
بنیاد اندیشه
- ۲۶۵..... جامعه‌شناسی جنگ
رضا اکبری
- ۲۸۷..... گذری بر آموزش صلح در افغانستان
غلام‌احیا حسینی
- ۳۱۱..... معرفی کتاب‌های مربوط به اخلاق جنگ و صلح
رضا اکبری و علی‌محمد احمدی

بنیاد اندیشه

تاسیس ۱۳۸۴

سرمقاله

آدمی به همان اندازه که از موهبت زبان بهره می‌برد نسبت به استفاده روشن و مفید از آن مسئولیت دارد. واژگان به‌طور یکسان می‌توانند راهگشا و راهزن باشند. سرعت ارتباطات و انتقال معلومات، حوزه حق و مسئولیت در باب زبان را به‌طور وسیعی دچار دگرگونی ساخته و کاوش‌های تازه‌ای را موجب گشته است. دو واژه کاملاً آشنای «جنگ» و «صلح» نمونه‌ای از آن مفاهیمی است که عدم تأمل بایسته درباره آن‌ها، به بدفهمی و در نتیجه ناکارآمدی سخن می‌انجامد. با همه فراوانی سخنی که درباره جنگ و صلح رفته، روشنایی مفهومی و تحلیل مسائل گوناگون مرتبط بدان‌ها، در جامعه فارسی‌زبانان جایگاه خود را نیافته است؛ مخصوصاً برای ما افغانان که به دلیل آمیخته بودن طعام روزانه ما با طعام جنگ و صلح، از تحلیل بی‌طرفانه، دورتر و از مباحث آکادمیک کنارت‌ر مانده‌ایم.

اول‌ازهمه باید به یاد سپرد که با تمام گستردگی کاربرد واژه جنگ و صلح، در مباحث آکادمیک امروز، جنگ تنها نزاع مسلحانه بین نیروهای سیاسی‌ای را شامل می‌شود که به‌صورت بالفعل وجود داشته باشد و هدفمندانه و گسترده باشند. در نتیجه تهدید و تحقیر جنگ نامیده نمی‌شود؛ درگیری‌های شخصی، نزاع‌های جاده‌ای بین افراد دو سرک، مقابله به‌مثل‌های دو قومندان خودسر، حملات جزئی مرتبط به سرحدات، و تنازع‌هایی که بین شرکت‌های تجارته‌ی رخ می‌دهد را دربر نمی‌گیرد؛ جنگ باید بر اساس یک تعهدی آگاهانه باشد و تنها بین جمعیت‌های

سیاسی اتفاق می‌افتد؛ مانند دولت و گروه مخالف یا جنگ‌های داخلی (اینکه حملات تروریستی در این مقوله‌اند یا نه، مورد بحث است). بنائاً در روزگار ما، قدرت، حاکمیت و مرجعیت سیاسی یک طرف جنگ است تا جایی که گفته‌اند، مقوله معاصر جنگ و صلح اساساً با مفهوم و شکل‌گیری دولت پیوند خورده است و بدون درک ملت - دولت، فهم فرایند امروز جنگ و صلح ناممکن است. به همین دلیل آن را در ارتباط با تحلیل قدرت و حاکمیت، دولت، ملت - دولت، تفاوت ملت با دولت، حکومت ملی یا جوامع چندملیتی بسط می‌دهند؛ زیرا جنگ سرانجام در ذات و مرام خود به حاکمیت برمی‌گردد: چه کسی/گروهی حاکم شود؟ چه کسی/گروهی صلاحیت حکمرانی دارد؟ چه کسی/گروهی منابع ثروت را به دست گیرد؟ حاکمیت مطلوب چگونه است؟ چگونه و چرا گروهی عضو یک هیئت حاکمه محسوب می‌شود؟ چه کسانی و چگونه می‌توانند قانون‌گذاری کنند؟ مرزها و حدها چگونه تعیین می‌شوند؟ چه مقدار مالیات باید پرداخته شود؟ اگر فرایند آرام و صلح‌جویانه نتواند، آنگاه جنگ پاسخ این پرسش‌ها را می‌دهد. به همین دلیل فیلسوف جنگ، کارل ون کلاسیوز، جنگ را به «استمرار سیاست با ابزار غیرسیاسی» تعریف نموده و آن را چنین اصلاح کرده است: «جنگ پیرامون چیزی رخ می‌دهد که سیاست را می‌سازد، یعنی حاکمیت».

به‌هرحال، ادبیات فوق در دنیای مدرن بیشتر استیلا یافته است گرچه تحلیل فلسفی و اجتماعی جنگ و صلح پیشینه کهن دارد. تا پیش از حادثه یازدهم سپتامبر، جنگ دغدغه عموم غربیان و جهان دانشگاهی نبود. اما بعد از این رخداد تکان‌دهنده، اعلام جنگ با تروریسم در افغانستان، از قدرت بیرون راندن صدام حسین در عراق، بحران دارفور در سودان، بمب‌گذاری‌های مادرید و لندن، و آنچه جنگ با تروریسم خوانده می‌شود، تحلیل و تبیین دانشگاهی جنگ و صلح را دوباره رونق بخشید و دپارتمنت‌هایی در دانشگاه‌های معتبر دنیا برای مطالعات جنگ و صلح تشکیل گردید. این گروه‌ها پرسش‌های جدی و کاوش‌های نظری و عملی‌ای را پی گرفتند که از مفاهیم بنیادین تا بررسی‌های اخلاقی تا مطالعات موردی پیرامون جنگ و صلح را شامل می‌شد: آیا جنگ همیشه ناپسند است؟ در صورت ناپسند بودن همیشگی جنگ، آیا وضعیت‌های استثنایی وجود دارد؟ آیا توسل به جنگ پاره‌ای از طبیعت بشری است و در این صورت، آیا این طبیعت

دگرگون شدنی است؟ رابطه جنگ با کنش و وضعیت اجتماعی و امکان تغییر در آن چگونه است؟ با اختتام جنگ، فرایند بازسازی اجتماعی پساجنگ چطور و توسط چه کسانی آغاز می‌شود؟ وقتی جامعه ما در وضعیتی رو به جنگ قرار می‌گیرد، حق و مسئولیت ما چیست؟ فن‌های کاهش آثار جنگ بر روان قربانیان چیست؟ چگونه می‌توان به همزیستی مولد و مثبت بین گروه‌های جنگی بعد از جنگ و در دوران صلح کمک کرد؟ مشخصاً برای ارتقای کیفیت زندگی شهری بین قربانیان و عاملان جنگ‌ها و طرفدارانشان بعد از جنگ چه باید نمود؟ این گروه‌های علمی هم روش و هم محتوایی چندرشته‌ای و در نتیجه تولید علمی متفاوتی دارند. یکی از شایع‌ترین گرایش‌های منتج این گروه‌ها «صلح‌سازی» است. صلح‌سازی یکی از رشته‌های معتبر جدید در دنیاست که بیشتر به فنون پایان بخشیدن به جنگ می‌پردازد. حدود یک دهه پیش اولین بار بود که به کتابی در این زمینه برخوردیم که یکی از افغانان فرهیخته نوشته بود. در واقع، کتاب پایان‌نامه تحصیلی در دانشگاه جورج مسون آمریکا بود. نویسنده محترم جهت دریافت نظر، پیشنهادهای اصلاحی و نیز تقریظ آن را فرستاده بود. چنان‌که نوشتیم کتاب مملو از معرفی تکنیک‌های صلح‌سازی غربی بود که هم برای افغانان تازگی، ضرورت و جذابیت داشت و هم مقداری بومی‌سازی و توسیع با توجه به مبانی فلسفی، فرهنگی و اخلاقی مملکت ما می‌طلبد، کاری که هنوز جای خالی آن مشهود است.

اخلاق جنگ و صلح نمونه‌ای دیگر از توسعه مباحث در این زمینه است که توجه بدان بیشتر با جهت کاری نشریه پایدیا می‌سازد. به‌طورکلی درباره اخلاق جنگ و صلح، سه دیدگاه عمده رشد یافته است: واقع‌گرایی، صلح‌گرایی و نظریه جنگ عادلانه. واقع‌گرایی، جنگ را فراتر از قلمرو اخلاق می‌داند و معتقد است که از نظر اخلاقی نمی‌توان درباره آن حکمی صادر کرد. از آنجا که این دیدگاه، جنگ را تقبیح نمی‌کند، می‌توان آن را جانب‌دار جنگ خواند. اما صلح‌گرایی دقیقاً در مقابل، جنگ را ناجایز و تمام جنگ‌ها و کشتارها را مذموم می‌داند. دیدگاهی که جانب‌دار صلح دانسته می‌شود. در این میان، نظریه جنگ عادلانه، موضعی میانه اتخاذ می‌کند که بر اساس آن، برخی جنگ‌ها، ناعادلانه و لذا قبیح‌اند و برخی دیگر عادلانه و حسن. از هر سه دیدگاه فوق، به‌ویژه از دیدگاه سوم، خوانش‌های بسیار متنوعی وجود دارد. به‌هرحال، به کل این مباحثی که حول این سه دیدگاه

عمده و خوانش‌های زیرشاخه آن‌ها وجود دارد اخلاق جنگ و صلح گفته می‌شود. پایدیا در ادامه پیشبرد رسالت خویش برای تدقیق در اندیشه‌ها و معرفی و تحلیل دیدگاه‌های جدید در علوم بشری و دانش‌های اجتماعی، این دفتر را به موضوع جنگ و صلح اختصاص داده است. از آنجا که هم اخلاق برای ما اهمیتی اساسی دارد و هم جنگ و صلح مسئله جهان امروز به‌طور عام و امروز ما افغانان به‌طور خاص است، بخش عمده مقالات این شماره به این موضوع اختصاص یافته است. این شماره می‌کوشد تا پرسش‌ها و سپس پاسخ‌ها و نگاه‌های جدی دانشوران در موضوع را انعکاس دهد. پس از مشورت با چند متخصص در موضوع جنگ و صلح، بدین منظور مقاله‌های زیر برای ترجمه انتخاب شدند.

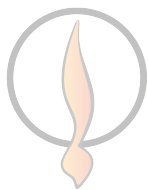
دو نوشتار نخست به بررسی دو دیدگاه واقع‌گرایی و صلح‌گرایی اختصاص دارند. نوشتار اول با عنوان «علیه واقع‌گرایی» فصل نخست از کتاب معروف و تاریخ‌ساز مایکل والزر، به‌نام جنگ‌های عادلانه و ناعادلانه، است که به معرفی و نقد واقع‌گرایی می‌پردازد و مقاله دوم با عنوان «صلح‌گرایی و نظریه اخلاقی» مقاله‌ای است از جف مک‌ماهان که مبانی نظری و اخلاقی صلح‌گرایی را نقد می‌کند. مقالات سوم تا ششم نیز به بررسی زوایای مختلف نزاع بین دو دیدگاه سنت‌گرایانه و اصلاح‌گرایانه از نظریه جنگ عادلانه اختصاص دارند. مقاله سوم با عنوان «نظریه جنگ عادلانه؛ تقابل اصلاح‌گرایان و سنت‌گرایان» نوشتاری است از ست لازار که فضای کلی این دو دیدگاه رایج در حوزه نظریه جنگ عادلانه را معرفی می‌کند. مقاله چهارم با عنوان «اخلاق کشتن در جنگ» مقاله‌ای است از جف مک‌ماهان که سه نقد مهم وی از روایت سنتی مایکل والزر را توضیح می‌دهد. مقاله پنجم با عنوان «ارزیابی نقدهای اصلاح‌گرایان از نظریه جنگ عادلانه» نوشتار دیگری از ست لازار است که به ارزیابی انتقادات اصلاح‌گرایانه مک‌ماهان و هم‌فکرانش از نظریه سنتی مایکل والزر می‌پردازد. مقاله ششم با عنوان «جنگ و دفاع از خود» نوشتاری است از دیوید رودین که با معرفی اجمالی ایده اصلی مهم‌ترین اثر رودین، به‌نام جنگ و دفاع از خود، دیدگاه اصلاح‌گرایانه رودین را معرفی می‌کند. دو مقاله هفتم و هشتم نیز به بیان دو آموزه نسبتاً مغفول در حوزه نظریه جنگ عادلانه اختصاص دارند. مقاله هفتم با عنوان «خروج عادلانه از جنگ» مقاله‌ای است از دالن مالندورف که به تبیین آموزه خروج عادلانه از جنگ

می‌پردازد. مقاله هشتم با عنوان «عدالت پس از جنگ: نظریه جنگ عادلانه و اصول صلح عادلانه» نیز مقاله‌ای مشترک از رابرت ای. ویامز و دان کادول است که آموزه عدالت پس از جنگ را معرفی می‌کند. مقاله نهم با عنوان «کشتن عادلانه و ناعادلانه؛ مقایسه والزر با سارتر و هایدگر»، با اتخاذ رویکردی متفاوت از نوشتارهای پیشین که همگی صرفاً از منظر فلسفه تحلیلی به بررسی مسائل می‌پرداختند، می‌کوشد از بصیرت‌های فیلسوفان قاره‌ای برای تکمیل نواقص دیدگاه‌های فیلسوفان تحلیلی مدد بگیرد. مقاله دهم با عنوان «وقتی جنگ و صلح درهم می‌آمیزد؛ ژئوپلتیک فضاهای خیالی معاصر» مقاله‌ای است از ژکی آسیگ، کارشناس هند و جنوب آسیا، که گفتمان استعماری امروز و استراتژی تصویرسازی خیالی از قلمروهای جغرافیایی خیر و شر، متمدن و وحشی را معرفی می‌کند. دو مقاله تألیفی این مجموعه نیز از منظر دیگری به مسئله جنگ و صلح نگاه می‌اندازند. مقاله «جامعه‌شناسی» نوشته رضا اکبری به بررسی جامعه‌شناختی جنگ و پیامدهای آن می‌پردازد. مقاله «گذری بر آموزش صلح در افغانستان» نیز با نگاهی انضمامی‌تر، درآمد خوبی بر مسئله آموزش صلح در افغانستان محسوب می‌شود. در پایان این دفتر معرفی کتابی درباره برخی از مهم‌ترین آثار فلسفی درباره جنگ و صلح اختصاص دارد که رضا اکبری و علی‌محمد احمدی زحمت تهیه آن را کشیده‌اند.

پایدیا خرسند است که در معرفی کارهای علمی در موضوع حیاتی جنگ و صلح توفیق یافت. این توفیق بدون زحمت بی‌چشم‌داشت گروه رهبری و هیئت تحریریه مجله امکان نداشت. از این جهت ضرورت می‌بینم که از همه همکاران پرتلاش تقدیر نمایم و چاپ و نشر دفتر دوم پایدیا را بدان‌ها و فرهیختگان علاقه‌مند تبریک بگویم.

سردبیر

دانشگاه بوستون - آمریکا

بنیاد اندیشه

تاسیس ۱۳۸۴